

کتاب‌گرفتی در شهر آفتاب

خدا پدر و مادر آن فرد یا گروهی را بیمارزد که نمایشگاه کتاب تهران را در اردیبهشت‌ماه انداخت. شما را نمی‌دانم ولی من که عاشق دومین ماه بهارم، حتی حساسیت فصلی هم نتوانسته این ماه بی‌نظیر را از چشمم بیندازد. حالا اگر دوستدار کتاب هم باشی نور علی نور می‌شود. جمع اردیبهشت و کتاب و نمایشگاه فوق‌العاده است. همانطور که خورشید و زمین و ماه در یک خط قرار می‌گیرند و حاصلش خورشیدگرفتگی یا ماه‌گرفتگی می‌شود، حاصل قرار گرفتن اردیبهشت و کتاب و نمایشگاه در یک خط می‌شود نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران که سالی یکبار اتفاق می‌افتد. اصلا می‌توان اسمش را گذاشت کتاب‌گرفتی!

کتاب‌گرفتی امسال یا همان بیست و نهمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران قرار است چهارشنبه این هفته افتتاح شود تا به مدت ۱۰ روز به بزرگ‌ترین میعادگاه عاشقان کتاب تبدیل شود؛ البته با این تفاوت که دیگر مصالای امام خمینی (ره) تهران میزبان این میعادگاه نیست، همچون هشت نه سال پیش که نمایشگاه کتاب از شمال تهران، از محل دائمی نمایشگاه‌های بین‌المللی تهران، به مرکز تهران، به مصلی کوچ کرد؛ امسال نیز مسیر جنوب را در پیش گرفته تا این بار در جوار مرقدمطهر امام خمینی (ره) در شهر آفتاب مستقر شود. پس اگر هر سال به امید بازدید از نمایشگاه تهران، مسیر مصلی را در پیش می‌گرفتی؛ امسال باید این عادت را تغییر دهید. تغییر هم می‌تواند گاهی مفید باشد. به نظر می‌رسد بیشتر ناشران از این کوچ رضایت دارند. مجموعه نمایشگاهی شهر آفتاب در جنوب شهر تهران در زمینی به مساحت ۱۳۸ هکتار به فاصله کمی از فرودگاه امام خمینی (ره) در مسیر اتوبان تهران-قم واقع شده که شاید از این نظر برای بازدیدکنندگان شهرستانی مزیت باشد. شهر آفتاب پروژه‌ای در حال تکمیل است که از این حیث به مصالای تهران شباهت دارد. ولی شهرداری تهران قول داده آن را برای نمایشگاه کتاب آماده کند و افتتاح ایستگاه مترو شهر آفتاب نشان داد که شهرداری در عزمش راسخ است.

در حال حاضر این مجموعه نزدیک به ۵۵ هزار مترمربع فضای مسقف دارد و شهرداری تهران هم در حال ایجاد نزدیک به ۷۰ هزار مترمربع فضای مسقف دیگر برای برپایی غرفه‌ها در فضای باز است. امیدواریم مسئولان شهرداری و نمایشگاه کتاب، فکری هم به حال سیستم تهویه این فضاهای مسقف کرده باشند تا بهشت دوستداران کتاب به جهنم تبدیل نشود.

■بلیت نیم‌بهای قطار برای بازدیدکنندگان

خبر خوش دیگر برای کسانی که از استان‌های دیگر قصد بازدید از نمایشگاه کتاب تهران را دارند، این است که شرکت رجا و معاونت فرهنگی وزارت ارشاد به شهروندانی که با قطار برای حضور در نمایشگاه کتاب تهران به پایتخت می‌آیند، بلیت نیم‌بها می‌دهد. ظاهراً باید ابتدا هزینه بلیت را بپردازید، سپس حواله‌ای به میزان ۵۰ درصد قیمت بلیت برای شما صادر می‌شود تا بتوانید با آن کتاب بخرید. ظاهراً یک ایستگاه قطار هم در شهر آفتاب مستقر می‌شود تا به شهروندان در این زمینه خدمات ارائه دهد. انطور که مسئولان شرکت قطارهای مسافربری رجا می‌گویند تسهیلات یادشده تنها در صورت ارائه بلیت رفت‌وبرگشت شهروندان، به آن‌ها تعلق می‌گیرد و الزاماً هم باید برای دریافت حواله به محل دریافت نمایشگاه کتاب رفت.

نادیده گرفتن کارگران

جالب است که نمایشگاه کتاب تهران امسال شعار «فردا برای خواندن دیر است...» را سرلوحه خود قرار داده و متصدیان آن تلاش کرده‌اند با تأمین اعتبارات، به هر شکلی که شده یارانه‌ای برای اقبال مختلف جامعه جهت خرید کتاب فراهم کنند. دانش‌آموزان، دانشجویان، طلاب، استادان حوزه و دانشگاه و حتی مهدکودک‌ها شامل این یارانه شده‌اند، اما قشر کارگر به ورطه فراموشی سپرده شده است. امسال که گذشت، امینواریم از سال آینده مسئولان به فکر تدبیری هم در این زمینه باشند تا حداقل دست کارگران زحمت‌کش این سرزمین از کتاب خالی نباشد.

نقش تصویر یک نویسنده زن بر روی اسکناس

اسکاتلندی‌ها قرار است از امسال روی اسکناس‌های پنج پوندی خود، چهره زنی را ببینند که نه سیاستمدار بوده، نه انقلابی. شاید زمانی که تَن شِپرِ درمان «کوهستان زنده» را می‌نوشت، هرگز تصور نمی‌کرد که چهره‌اش جای ملکه الیزابت را بر روی اسکناس‌های پنج پوندی اسکاتلند بگیرد. این اسکناس‌های جدید همچنین دو نقل قول از کتاب او را نیز شامل می‌شوند. شِپر در سال ۱۸۹۳ به دنیا آمد و تمام زندگی‌اش را در آبردین گذراند. او رمان ۸۰ صفحه‌ای‌اش در باره کوهستان‌های کرن کورم را در طول جنگ جهانی دوم نوشت اما این کتاب سال ۱۹۷۷ و چهار سال پیش از مرگش منتشر شد. پیش از این، چهره نویسندگانی چون چارلز دیکنز، والتر اسکات، رابرت استیونسون و... بر روی پوند نقش بسته بود.

۱۶ | کتیبه‌نو

خوشه‌های خشم

خوشه‌های خشم به قلم نویسنده آمریکایی، جان اشتاین‌بک هم‌اکنون جزو چهل اثر کلاسیک سده بیستم به‌شمار می‌آید. مجله تایم نیز این رمان را در فهرست صد رمان برتر انگلیسی‌زبان از سال ۱۹۲۳ تا سال ۲۰۰۵ جای داده است. این رمان در محکومیت بی‌عدالتی و روایت سفر طولانی یک خانواده تنگدست آمریکایی است که به امید زندگی بهتر، از ایالت اوکلاهما به کالیفرنیا مهاجرت می‌کنند. اما اوضاع آن گونه که آن‌ها پیش‌بینی می‌کنند پیش نمی‌رود. اتفاقات این رمان در دهه ۱۹۳۰ میلادی و در سال‌های پس از بحران اقتصادی بزرگ آمریکا روی می‌دهد. اشتاین‌بک این رمان را در سال ۱۹۳۹ منتشر کرد و برای نگارش آن برنده جایزه پولیتزر شد. حدود ۵۰ هزار نسخه از این کتاب به چاپ رسید و تبدیل به پرفروش‌ترین کتاب آمریکادر سال ۱۹۳۹ شد. تا ماه فوریه سال ۱۹۴۰، کتاب به چاپ یازدهم خود رسیده بود و حدود ۴۲۹ هزار نسخه از آن به فروش رفته بود. این کتاب در ایران توسط شاهرخ مسکوب و عبدالرحیم احمدی به فارسی ترجمه شده و انتشارات امیر کبیر آن را منتشر کرده است.

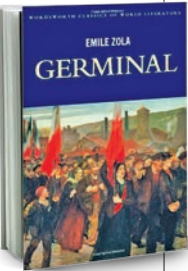
مادر

رمان «مادر» یکی از تأثیرگذارترین کتاب‌های ماکسیم گورکی، نویسنده روس، در ادبیات مارکسیستی به‌شمار می‌آید. هرچند این کتاب در حال حاضر در ایران منتشر می‌شود، اما پیش از انقلاب انتشار آن ممنوع بود. در واقع، «مادر» در سال ۱۹۰۲ طرح‌ریزی شد و در ۱۹۰۶ روی کاغذ آمد، درست یک سال پس از شکست انقلاب ۱۹۰۵ در روسیه. داستان از شهرکی کوچک در کنار کارخانه‌ای آغاز می‌شود و به شرح زندگی معمولی مردم آنجایم ی‌پردازد. نخستین شخصیت داستان، شوهر «مادر» است؛ مردی که جز مست کردن و کتک زدن خانواده‌اش کار دیگری ندارد. با مرگ این شخصیت، فصل نخست رمان به پایان می‌رسد. اما قهرمان اصلی داستان پسر اوست. آلکسی ماکسیموویچ، که بیشتر با نام ماکسیم گورکی شناخته می‌شود، داستان نویس، نمایشنامه‌نویس و مقاله‌نویس انقلابی روس و از بنیان‌گذاران سبک رئالیسم سوسیالیستی بود. او را همچنین از رهبران جنبش انقلابی روسیه نیز می‌دانند. کتاب مادر را علی‌اصغر سروش ترجمه کرده که توسط انتشارات نگاه چاپ شده است. همچنین محمد قاضی نیز این کتاب را ترجمه کرده که انتشارات جامی آن را راهی بازار کتاب کرده است.

ژرمینال

ژرمینال رمانی است از نویسنده فرانسوی، امیل زولا، که در سال ۱۸۸۵ منتشر شد. داستان رمان در معدن زغال‌سنگی در شمال فرانسه اتفاق می‌افتد. اتین لانتیه، شخصیت اصلی داستان، به جرم سیلی زدن به رئیس خود از کار اخراج می‌شود. او در یک معدن استخدام می‌شود. اتین در کار و زندگی سخت و دشوار معدنچیان سهیم می‌شود. اتین به سبب طبیعت عصبانگرس با شرایط محیط کارش به مخالفت برمی‌خیزد. با رهبران سوسیالیست ارتباط برقرار می‌کند و مبارزه با شرکت معادن را سازمان می‌دهد. اما معدنچیان پس از دو ماه و نیم مبارزه از روی اجبار کار خود را از سر می‌گیرند، ولی متوجه می‌شوند که مبارزه امکان‌پذیر است. مبارزه معدنچیان به مراحل بحرانی می‌رسد، سپاهیان به روی اعصاب‌کنندگان تیراندازی می‌کنند... این رمان را نخستین‌بار سروش حبیبی به فارسی برگرداند که توسط انتشارات نیلوفر منتشر شد. همچنین ترجمه‌ای از نونا هجری در سال ۱۳۶۳ توسط انتشارات فرزانه به بازار عرضه شد. چاپ ششم ترجمه سروش حبیبی به بازار موجود است.

ادبیات کارگری و کارگرانی که کتاب نمی‌خوانند

در ایران ادبیات کارگری را باید به دو بخش تقسیم کرد: نظم و نثر. نخست اشعار شاعرانی چون ابوالقاسم لاهوتی، فرخی یزدی، احمد شاملو و... و سپس آثار نویسندگانی چون بزرگ علوی، احمد محمود، علی‌اشرف درویشیان و... البته بیشتر نویسندگان ایرانی به گونه‌ای زندگی کارگران را به تصویر کشیده‌اند

کمیال انتظاری • روزنامه‌نگار

کمتر کسی است که درباره رنج و مشقت کارگران داستانی نخوانده باشد. اگر هم نخوانده حداقل فیلم یا سریالی درباره فقر و درآمد کم آن‌ها دیده است. به هر حال، داستان و رمان فیلم و نمایش و... درباره کارگران و ظلم و ستمی که در دوران مختلف بر آن‌ها رفته کم نیست. حداقل ۲۰۰ سال است که نویسندگان در این زمینه می‌نویسند و اندیشمندان و متخصصان علوم اجتماعی در این باره نظر می‌دهند. آنقدر که می‌توان در میان گونه‌های مختلف ادبی گونه‌ای را به ادبیات کارگری اختصاص داد.

ادبیات کارگری آنقدر گسترده است که هم شامل آثاری می‌شود که صرفاً به بیان و توصیف زندگی طبقه ضعیف جامعه با عنوان طبقه کارگر پرداخته و هم آثاری که به طور اختصاصی منعکس‌کننده تفکرات و آرمان‌های سوسیالیستی و کمونیستی است. اگر از مکاتب فکری که بر اساس نظریات اندیشمندانی چون مارکس پدید آمدند یا نظام‌هایی که بر پایه ایدئولوژی‌های سوسیالیستی و مارکسیستی برپا شدند بگذریم، کم نیستند آثار ماندگاری که به روایت زندگی اقشار ضعیف جامعه همچون کشاورزان، کارگران و... پرداخته‌اند.

پیش‌نویس

حداقل ۲۰۰ سال است که نویسندگان در این زمینه می‌نویسند و اندیشمندان و متخصصان علوم اجتماعی در این باره نظر می‌دهند. آنقدر که می‌توان در میان گونه‌های مختلف ادبی گونه‌ای را به ادبیات کارگری اختصاص داد.

ادبیات کارگری آنقدر گسترده است که هم شامل آثاری می‌شود که صرفاً به بیان و توصیف زندگی طبقه ضعیف جامعه با عنوان طبقه کارگر پرداخته و هم آثاری که به طور اختصاصی منعکس‌کننده تفکرات و آرمان‌های سوسیالیستی و کمونیستی است.

ادبیات کارگری در یک کتاب

کارشناسی ارشد از آن دفاع کرد.

این کتاب سه بخش دارد که در بخش نخست سلطانی به ادبیات کارگری جهان می‌پردازد. در بخش دوم کتاب ادبیات کارگری مورد بررسی قرار می‌گیرد. در واقع سلطانی در این اثر که چارچوب اصلی پایان‌نامه را همچنان حفظ کرده، ادبیات کارگری ایران را به پنج دوره مختلف به شرح ذیل تقسیم‌بندی و برای هر دوره نمونه‌هایی را معرفی می‌کند. دوره نخست: آغاز و رکود از ۱۲۸۰ تا ۱۳۳۰؛ دوره دوم: تحرک دوباره از ۱۳۳۰ تا ۱۳۳۲؛ دوره سوم: دوره رکود و سکوت از ۱۳۳۲ تا ۱۳۴۰؛ دوره چهارم: دوره رشد و شکوفایی از ۱۳۴۰ تا ۱۳۵۷ و سرانجام دوره

جهان و ایران، چند نویسنده و کتاب را معرفی کنیم تا شاید به خواندندان ترغیب شود.

■ ادبیات کارگری در جهان

ادبیات کارگری قرار نیست در دایره تنگ ادبیات مارکسیستی باقی بماند. زمانی که نویسندگای داستان کارگران کارخانه و کارگاه و امور خدماتی امروزی مانند رانندگی، پرستاری و... را روایت می‌کنند در واقع اثری خلق کرده که در حیطه ادبیات کارگری قرار می‌گیرد. در اروپا و آمریکا از همان قرن ۱۹ آثاری درباره زندگی کارگران به رشته تحریر درآمد. کسانی چون چارلز دیکنز زندگی مشقت‌بار کارگران را به تصویر کشیدند. در آثار کسانی چون ویکتور هوگو با مارک تواین نیز کارگران

حال و روز خوبی ندارند و با کمترین امکانات ممکن زندگی می‌کنند. اما بهترین آثار ادبیات کارگری در اواخر قرن ۱۹ و اوایل قرن ۲۰ به نگارش درآمدند. امیل زولا از نویسندگان برجسته فرانسه، «ژرمینال» را منتشر کرد. امیل زولا برای روایت زندگی معدنچیان مدتی در میان آن‌ها زندگی کرد. جان اشتاین‌بک آمریکایی «خوشه‌های خشم» را به رشته تحریر درآورد. اشتاین‌بک هم کار با کارگرانی که در مزارع کشاورزی کار می‌کردند را تجربه کرد. در شوروی هم آثار زیادی قبل و بعد از انقلاب اکتبر در حوزه ادبیات کارگری چاپ شد، اما «مادر» اثر ماکسیم گورکی در جایگاه بالاتری قرار دارد. در این داستان، گورکی زندگی و مبارزات یک زن کارگر و پسرش را به تصویر می‌کشد.

■ ادبیات کارگری در ایران

در ایران ادبیات کارگری را باید به دو بخش تقسیم کرد: نظم و نثر. نخست اشعار شاعرانی چون ابوالقاسم لاهوتی، فرخی یزدی، احمد شاملو و... و سپس آثار نویسندگانی چون بزرگ علوی، احمد محمود، علی‌اشرف درویشیان و... البته بیشتر نویسندگان ایرانی به گونه‌ای زندگی کارگران را به تصویر کشیده‌اند؛ برای مثال، صادق هدایت در داستان «فردا»، بزرگ علوی در داستان «خائن» و جلال آل‌احمد در رمان «از رنجی که می‌بریم» کار و زندگی و مبارزات کارگران را توصیف کرده‌اند.

پنجم: دوره تلاوم و افزایش آثار کارگری از ۱۳۵۷ تا کنون.

در این بخش آثار نویسندگانی چون صادق هدایت، بزرگ علوی، جلال آل احمد، غلام‌حسین علوی، احمد محمود، پرویز مسجدی، غزاله علیزاده، ناصر تقوایی، هادی جامی، نسیم خاکسار، حسن اصغری، محمود پاینده، علی‌اشرف درویشیان، منصور یاقوتی و... مورد بررسی قرار گرفته است. بخش سوم را نیز نویسنده به معرفی منابع مورد استفاده اختصاص داده و در آن از مجله‌ها و سایت‌های اینترنتی، خبرگزاری‌ها و همچنین چهل و چهار منبع و مآخذی که توسط مولف مورد تحقیق و مذاقه قرار گرفته نام برده است.

یکشنبه ● ۱۲ اردیبهشت ۱۳۹۵ ● شماره پنجاه و یک

ویس‌شیره

هفته کار و کارگر – کتاب و کتابخوانی

A T I V E H N O

